

УДК 911.3

В. Лисенко, асп.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Визначено роль і сутність інформаційного суспільства як об'єкту суспільно-географічних досліджень.

Determination of role and essence of informative society as object of human-geographical studies.

Постановка проблеми. ХХІ ст. характеризується переходом провідних країн світу від індустріальної економіки до інформаційної, посиленням тенденцій глобалізації економіки і культури, бурхливим розвитком процесів міжнародної інтеграції та регіоналізації.

Україна долучається до світового процесу формування нового, інформаційного суспільства. Реалії інформаційного суспільства дедалі відчутніше змінюють життя населення, викликають соціально-економічні трансформації. Тому потрібно вивчати і прогнозувати цей процес, аби мати можливість впливати на нього з найбільшою користю для соціально-економічного розвитку України та її регіонів.

В сучасному інформаційному світі дуже важливим є відношення до інформації та виробництва засобів інформаційної індустрії. На сьогодні географічне положення визначається не розташуванням країни відносно системи географічної зональності, джерел природних ресурсів, шляхів сполучення, а характером інтегрованості в інформаційні потоки і відношенням до інформаційної індустрії в її глобальному вимірі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням інформаційного суспільства в Україні займається Інститут інформаційного суспільства (О. Шевчук, О. Голубуцький), метою діяльності якого є актуалізація проблем інформаційного суспільства, запровадження інформатизації у різноманітних сферах життєдіяльності суспільства. Також вивчення даної проблеми проводить фонд "Інформаційне Суспільство України" (А. Колодчук, Л. Березовець, В. Масарік та ін.), який підтримує всебічний розвиток інформаційного суспільства в Україні шляхом реалізації проектів міжсекторального (держава, бізнес, громадськість та наукове середовище) співробітництва.

Метою статті є визначення ролі і сутності інформаційного суспільства як об'єкту суспільно-географічних досліджень. **Завданнями** є з'ясування суті інформаційного суспільства, особливостей його формування та розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Базовими поняттями, що використовуються для характеристики інформаційного суспільства як нового етапу розвитку людства є:

інформація – цей термін не має універсального визначення. Використовується і як синонім знань, і як синонім даних. Однак є специфіка, яку краще за все можна висловити через дієслово "інформувати", тобто сповіщати щось нове. Одержати інформацію означає одержати відповідь на якесь питання. Можна одержати інформацію, не маючи питання, в такому разі повідомлення є інформацією, якщо воно змінює картину світу, що склалася в уяві споживача;

інформаційні технології (ІТ), інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, обробки, зберігання, розповсюдження, відображення і використання інформації в інтересах її користувачів;

інформаційно-комунікаційна інфраструктура – сукупність територіально розподілених державних і корпоративних інформаційних систем, ліній зв'язку, мереж і каналів передавання даних, засобів комунікації і управління інформаційними потоками, а також організаційних

структур, правових і нормативних механізмів, що забезпечують їх ефективне функціонування;

інформатизація – сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб громадян та суспільства на основі створення, розвитку і використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, які побудовані на основі застосування сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки;

інформаційна індустрія – широкомасштабне виробництво інформаційних товарів і послуг різного типу на базі найновіших інформаційних технологій (від газет, часописів і книжок до комп'ютерних ігор і інформаційного наповнення (контенту) мереж). Воно складається з двох суттєво різних частин: виробництво інформаційної техніки (машин і обладнання) і виробництво безпосередньо інформації.

Інформаційне суспільство – це суспільно-економічне середовище, що характеризується:

- розвиненою інформаційно-комунікаційною інфраструктурою та прискореним розвитком високотехнологічних галузей економіки;
- широким доступом громадян до інформації, освіти, культурного надбання, можливостей роботи і спілкування;
- новими вимірами прав і свобод громадян;
- високими темпами економічного зростання.

Інформаційне суспільство суттєво змінює традиційні уявлення про працю, освіту, культуру, спілкування, соціально-політичне життя. Сьогодні якнайшвидше впровадження тих або інших рис інформаційного суспільства в теперішню суспільно-економічну систему – головне завдання політичних та професійних еліт найбільш розвинутих країн Європи, Америки, Азії.

У липні 2000 року під час зустрічі лідерів країн "великої вісімки" (G8) в місті Наго (префектура Окінава, Японія) було прийнято "Окінавську хартію глобального інформаційного суспільства". В ній розглянуто низку найважливіших питань, що мають визначити життя нашої планети в ХХІ ст. Це – використання можливостей цифрових технологій, подолання електронно-цифрового розриву, шляхи подальшого розвитку.

У грудні 2001 року Генеральна Асамблея ООН прийняла резолюцію про проведення Всесвітнього Самміту з Інформаційного Суспільства (WSIS). Самміт було проведено у два етапи: перший – 10-12 грудня 2003 року в Женеві, другий – 16-18 листопада 2005 року в Тунісі. За підсумками роботи першого етапу самміту було прийнято Декларацію принципів та План дій, які визначили напрями подальшого розвитку інформаційного суспільства на всіх рівнях, а також визнали необхідність розробки і реалізації національних стратегій його розвитку в кожній конкретній країні. Другий етап самміту завершився прийняттям так званих Туніських зобов'язань і Програми для інформаційного суспільства. На самміті було визначено першочергові пріоритети формування інформаційного суспільства через створення систем електронного уряду (e-Government), е-здоров'я (e-Health), е-освіти (e-Learning) та інші пріори-

тети: електронна комерційна діяльність (e-Business), електронна зайнятість (e-Employment), електронна охорона навколишнього середовища (e-Environment), електронна наукова діяльність (e-Science), електронне сільське господарство (e-Agriculture).

Зважаючи на пріоритетність розвитку інформаційно-комунікативної сфери у загальнолюдському поступі, 27 березня 2006 року Генеральна Асамблея ООН прийняла Резолюцію, в якій проголосила 17 травня Всесвітнім Днем інформаційного суспільства.

У відповідь на європейські та міжнародні ініціативи у сфері формування глобального інформаційного суспільства та заохочення створення національних сегментів цього суспільства та на виконання завдань, декларованих Паризьким меморандумом щодо розвитку інформаційного суспільства у 2001 році в Україні був створений Інститут інформаційного суспільства. Головне завдання цього проекту – закладення основ для розвитку інформаційного суспільства, основних його елементів – електронного уряду, електронної комерції, електронних виборів.

В Україні відбувається формування правових засад побудови інформаційного суспільства. Прийнято закони "Про інформацію", "Про науково-технічну інформацію", "Про телекомунікації", "Про національну програму інформатизації", "Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки"; Указ Президента України "Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій"; Постанову Кабінету міністрів України "Про затвердження Порядку формування та виконання регіональної програми і проекту інформатизації", "Про затвердження Державної програми "Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці" на 2006-2010 роки".

Базовим законом в сфері інформації є Закон України "Про інформацію". Ним встановлюються загальні правові засади одержання, використання, поширення та зберігання інформації. Поширення дії закону на інформаційні відносини, які виникають у всіх сферах життя і діяльності суспільства і держави при одержанні, використанні, поширенні та зберіганні інформації. Основними визначеними законодавчо принципами інформаційних відносин є гарантованість права на інформацію; відкритість, доступність інформації та свобода її обміну; об'єктивність, вірогідність інформації; повнота і точність інформації; законність одержання, використання, поширення та зберігання інформації.

У законі України "Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" визначено завдання, цілі та напрями розвитку інформаційного суспільства в Україні. Основними стратегічними цілями є: розробка та впровадження новітніх конкурентоспроможних ІКТ в усі сфери суспільного життя; забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення; використання ІКТ для вдосконалення державного управління.

Створення єдиного інформаційного простору держави неможливе без підвищення середнього рівня інформатизації регіонів. Потреби оперативного одержання і обробки великих обсягів різнопланової інформації визначають об'єктивну необхідність застосування в управлінській діяльності сучасних інформаційних тех-

нологій, насамперед, створення комп'ютерних регіональних і локальних баз і банків даних (БД і БнД), телекомунікаційних мереж для передавання даних і систем інформаційно-аналітичної підтримки прийняття управлінських рішень на всіх рівнях регіонального управління.

Проблеми соціально-економічного розвитку регіону повинні вирішуватись на основі комплексного підходу до прогнозування та планування, з поєднанням галузевого та територіального принципів, з урахуванням багатоаспектної інформації. Це, у свою чергу, потребує вирішення цілої низки питань пов'язаних з особливостями інформаційного забезпечення управлінських процесів, зокрема з великими обсягами інформації, великою кількістю джерел інформації, складним та багаторазовим перехрещенням безлічі інформаційних потоків, часто зі слабкою їх взаємодією або взагалі її відсутністю через те, що управління регіонами у більшості випадків виконується не одним, а сукупністю територіальних, галузевих та багатогалузевих органів, відсутністю уніфікованих документів в багатьох інформаційних потоках, відсутністю єдиної регламентованої системи показників функціонування регіонів.

Нині економічно розвинуті країни світу усіляко сприяють подальшому розвитку елементів інформаційного суспільства, а проблемою решти країн тією чи іншою мірою стає так званий "цифровий розрив" (або "інформаційна нерівність") – відставання у даній галузі. Основна загроза цього відставання у сьогоdnішніх умовах полягає у неминучому відсуванні такої країни на периферію світових процесів, гальмування її розвитку і перетворення її на залежного "донора" розвинених держав. Для України цей ризик залишається актуальним.

Одним з основних заходів для недопущення "цифрового розриву" є впровадження інформаційних та комунікаційних технологій у сфері освіти і науки. Для забезпечення виконання даного заходу прийнято Державну програму "Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці" на 2006-2010 роки". Основними завданнями програми є:

- впровадження інформаційних та комунікаційних технологій у навчальний процес і проведення наукових досліджень, забезпечення доступу до національних і світових інформаційних ресурсів;
- підвищення загальної інформаційної грамотності населення;
- оснащення навчальних закладів сучасним комп'ютерним та телекомунікаційним обладнанням;
- розвиток технологій дистанційного навчання і використання їх для запровадження в Україні системи навчання протягом усього життя.

Висновки. Розвиток інформаційного суспільства можливий лише на основі комплексного підходу, який включає стратегічне бачення інформатизації суспільства, чіткі пріоритети цієї інформатизації, координується із наявними соціально-економічними, політичними та культурними умовами держави й міжнародною практикою та пов'язується із розвитком економіки й країни в цілому.

1. Шевчук О.Б., Голобуцький О.П. Е-Ukraine. Інформаційне суспільство: бути чи не бути. – К., 2001. 2. Шевчук О.Б., Голобуцький О.П. Електронний уряд. – К., 2002.